

Pon, 29-9-2025, 16:14:05

 Potpura

Svoju članarinu ili potporu za Portal HKV-a možete uplatiti i skeniranjem koda.

Otvorite svoje mobilno bankarstvo i skenirajte kod. Unesite željeni novčani iznos. U opisu plaćanja navedite je li riječ o članarini ili donaciji za Portal HKV-a.

 Komentiraite

 Telefon

Radi dogovora o priložima,
Portal je moguće
kontaktirati putem Davora
Dijanovića, radnim danom
od 17 do 19 sati na broj
+385-95-909-7746.

AKT

AKT d.o.o.
knjigovodstvo
i porezne
usluge

01/370-8106
akt@zg.t-com.hr
Sokolska 37
Zagreb

**S HKV-om OD
POČETKA!**

Poveznice

T. Šovagović: Prirodna književnost i umjetna inteligencija – hoće li i stroj sutra ući u kanon? (✉ 🖨)

Objavljeno: 07. rujna 2025.

5 komentara

Feljtón se u osam nastavaka u užem smislu bavi suodnosom književnosti i umjetne inteligencije, a u širem utjecajem tehnologije na društvo, osobito umjetnost. Svi naraštaji i sve društvene skupine koriste se blagodatima i zamkama novih tehnologija, mahom ne razmišljajući o etičkim zapriekama.

Život zamjenjivati neživotom loše je samo po sebi

I sam naslov nove knjige Matije Štahana „Uskrsnuće autora“ svojevrsna je posveta odnosu umjetne inteligencije i književnosti. Jer, ostalo je zabilježeno u njegovu tekstu objavljenu još 2022. u „Vijencu“, koji je nadahnut Oxfordskim debatnim klubom, uz sudjelovanje pokojnih velikana svjetske književnosti, među kojima je „William Shakespeare 2.0“ u vrsno imitirajućem stilu pravoga Shakespearea sažeo: Nemisleći strojevi, ne razumiju/ Ljepotu i smisao naših riječi! Je li doista umjetna inteligencija prilika za uskrsnuće autora, željeli smo pročitati u razgovoru s tajnikom DHK-a Štahanom, koji je najprije prisnažio da autorska prava, glede siječanske Deklaracije o umjetnoj inteligenciji, osim samim zakonodavnim okvirom, treba zaštititi i minimumom čestitosti među sudionicima književnoga i kulturnoga života. Budući da je u kraćem razdoblju književni kritičar i ugledni komentator društvenih zbivanja objavio dvije knjige (uz „Uskrsnuće autora“ prethodno i „Duševni sladoled“), zanimljivo je čuti kako u Hrvatskoj odjekuju globalne svjetske mijene te mogu li se pretpostaviti posljedice uporabe umjetne inteligencije u odavnoj sve vitalnijoj svakodnevnici.

Zašto umjetnu inteligenciju možemo poimati kao moguće „uskrsnuće autora“? Koji su „ideali“ UI-ja nasuprot onim autorskim?

Književnost ima smisla samo ako je plod prirodne inteligencije, ili, drugim riječima, inteligencije. Književnost koju – ne stvara, nego proizvodi – umjetna inteligencija nalik je na GMO prehranu; to je umjetna književnost. Rijetko se događalo da tehničke inovacije omoguće pretakanje književne teorije u stvarnost, no to se sada na neki način ostvarilo – umjetna inteligencija do krajnje je konsekvencije dovela postavku Rolanda Barthesa o „smrti autora“; i sada imamo stroj za proizvodnju književnosti koja se u njemu sama reproducira, jezik koji sama sebe stvara, i to – baš kao što je Barthes i zamišljao – na temelju već postojećih tekstova. Zasad mu je potreban tzv. *prompt*, određeni zahtjev konzumenta na temelju kojega stroj više proizvodi, a manje stvara novu književnost, no tekst koji nastaje nema se zašto smatrati autorskim djelom onoga tko je napisao taj *prompt*; pisac *prompta* izazvao ga je, ali nije ga kreirao. Književnost koju proizvodi umjetna inteligencija, nadalje, ne pripada ni izumiteljima umjetne inteligencije, jer ona ga je autonomno proizvela, bez stvaralačkog udjela tehnoinovatora. Umjetna je, dakle, inteligencija najbliže došla idealu samostvarajuće književnosti i pojedinim bi teoretičarima mogla služiti kao totem pred kojim će se klanjati, kvazibožanski književni ja-sam-koji-jesam. Po mojem mišljenju, nasuprot sve većem oduševljenju mogućnostima umjetne inteligencije u generiranju tekstova, književnost se književnošću može smatrati samo ako proizlazi iz stvaralačke iskre ljudskoga duha i uma, koja se javlja čak i kada je svijest autora prigušena – kao pri automatskom pisanju, kolažiranju tuđih citata nasumičnim slijedom i slično – ali ne može postojati u imitaciji književnosti koju piše umjetna inteligencija. Njezinim daljnjim napretkom ti će tekstovi nedvojbeno postajati sve vrsnijiima, uostalom vrsni su već i sada, zanimljivi su i kao stvaralački i kao čitateljski eksperiment, u njima će se moći uživati, ali – ključno – oni nisu književnost, kao što književnost nisu ni drugi tekstovi u kojima se ponekad, ako je čitatelj dovoljno kreativan, može uživati kao u književnosti.

Što smatrate najopasnijom posljedicom umjetne inteligencije i kako njezina umjetna učinkovitost utječe na stvarni, sam život?

Najveće zamke umjetne inteligencije uvelike nadilaze njezin odnos s književnošću, a mogu se, čini mi se, svesti na jednadžbu po kojoj će umjetna inteligencija mnogom tragaču za odgovorom na životna pitanja ili na ispunjenje osobnih praznina ponuditi supstitut, surogat za ono za čim traži, stvarajući mu iluziju da je to nešto našao. Algoritmi,

objašnjavati više ili manje utilitarnim argumentima, poput onoga da umjetna inteligencija nikada neće moći dosegnuti onu vrstu stvaralačke iskre – u književnosti – kakvu može ponuditi čovjek, da nikada neće moći zamijeniti prave prijatelje, religiju, Boga i tako dalje, ali ako se služimo argumentacijom utilitarizma, time već pristajemo na igru koju su nam nametnuli umjetna inteligencija i njezini organski sljedbenici, naši kolege ljudi. Moje je mišljenje stoga, čak i ako umjetna inteligencija mogne ponuditi proizvod koji je kvalitetniji od književnoga remek-djela, mudrije savjete od prijatelja od krvi i mesa i kvazitrascendenciju prividno učinkovitiju od božanske, kako je ona negativna pojava samim time što je umjetna, to jest što nije prirodna. Nije bitno što ona sve može učiniti – ako se život u bilo kojem segmentu zamjenjuje neživotom, to je samo po sebi loše, čak i ako isprva ne vidimo zašto je to loše. Iza toga vreba, makar i dobro prikrivena, smrt. U tom smislu, književnost koju proizvodi umjetna inteligencija na neki je način

HR kalender

- o 28. rujna 1860. umro fra Marijan Šunjić
- o 28. rujna 1909. rođen Stjepan Gunjača
- o 28. rujna 1937. umrla Marija Ružička Strozzi
- o 28. rujna 1986. umro Mladen Žigrović
- o 28. rujna 1991. – ratna zbivanja
- o 29. rujna 1909. umro Vladimir Vidrić
- o 29. rujna 1933. rođen Petar Gudelj
- o 29. rujna 1954. umro Rikard Katalinić Jeretov

 Pretraži hkv.hr

POBOLJŠAO Google

 Kontakt

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044

Elektronička pošta Tajništva
tainistvo@hkv.hr

Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hky.hr

2014

Matija ŠTAHAN

Matija Štahan
Uskrsnuće autora i njegova priča

**USKRŠNUĆE
AUTORA**

bs

Tekst je dio niza „Prirodna književnost i umjetna inteligencija – hoće li i stroj sutra ući u kanon?“, a na Portalu HKV-a objavljen je u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije. Prenosjenje sadržaja dopušteno je uz objavu izvora i autorova imena.

T. Šovagović: Prirodna književnost i umjetna inteligencija – hoće li i stroj sutra ući u kanon? (6)